minore și, fără eternul spirit critic al istoricului, ele nici nu ar trebui făcute. De altfel, imensul efort pe care G. Em. Marica l-a întreprins cu acest prilej este întrutotul răsplătit de conștiința că, în bibliotecile publice sau particulare (de ce totuși un tiraj atît de redus ?), lucrarea sa, chiar dacă nu reprezintă perfecțiunea, va fi una din cele mai frecvent consultate.

V. Cristian

NICOLAE BĂLCESCU : *Privire asupra stării de față, asupra trecutului și viitorului patriei noastre*, ediție de Cornelia Bodea, Bălcești pe Topolog, 1970, 43 pagini (studiu introductiv + anexa) — Ex. Studia et Acta Musei „Nicolae Bălcescu", I.

Descoperirea unei noi lucrări a lui Nicolae Bălcescu reprezintă, fără îndoială, un eveniment remarcabil. Opera marelui nostru istoric nu și-a pierdut cîtuși de puțin actualitatea. Timpul i-a adăugat, mereu, noi și noi valențe. El este contemporanul nostru atît prin actualitatea problematicii, cît și prin patosul mobilizator al verbului. Îl iubim și-l prețuim atît pentru valoarea neprețuită a operei sale, cît și pentru exemplul — sublimul exemplu — al vieții ce și-a mistuit-o generos în lupta pentru făurirea României moderne.

Ediția, ce o datorăm Corneliei Bodea, se vrea și este un prinos adus marelui nostru istoric la 150 ani de la naștere.

Lucrarea ce face obiectul prezentării noastre, descoperită printre hîrtiile lui I. Ghica, este textul unui discurs rostit de N. Bălcescu, în noaptea anului nou 1847, la adunarea studenților români din Paris, în cadrul *Bibliotecii române*, a cărei deschidere festivă avusese loc puține zile mai înainte. Titlul documentului, pe care alcătuitoarea ediției l-a ales pentru a desemna această operă a lui Bălcescu, corespunde cu formularea pe care autorul însuși a indicat-o pentru a preciza subiectul discursului.

Cornelia Bodea care, cu atoritatea științifică ce o posedă, a stabilit ferm paternitatea documentului, i-a semnalat existența încă din 1965 (Cf. *Le problème de l'unité nationale roumaine (1845—1848)*, „Revue Roumaine d'Histoire", 3, 1965). De asemenea, conținutul actului a fost rezumat subliniindu-i-se, totodată, importanța programatică și ideologică, în valoroasa și cuprinzătoarea lucrare *Lupta românilor pentru unitate națională 1834—1849*, apărută în 1967. În egală măsură, discursul a fost reprodus, aproape integral și discutat, mai recent, în paginile revistei „Studii" (Cf. *Pagini inedite din opera lui N. Bălcescu*, nr. 3, 1969).

Autenticitatea documentului este confirmată atît de lectura textului, cît, mai ales, de terminologia, comună întregii opere a lui Bălcescu, de „înrudirile pînă la identitate" cu formulări ce le regăsim în scrieri anterioare sau posterioare discursului. „Ceea ce revelă însă în autorul *Cuvîntării* pe doctrinarul cel mai înaintat al mișcării de la 1848 ...—subliniază alcătuitoarea ediției — este complexitatea programului revoluționar pașoptist, național și democratic-social înfățișat în paginile discursului" (p. 16).

Analizîndu-l, Cornelia Bodea constată, din capul locului, că înaintea textului programatic inspirat de N. Bălcescu, apărut la 1 ianuarie 1848, în articolul publicistului francez H. Desprez, intitulat *La Moldo-Valachie et le mouvement roumaine*, din „Revue des Deux Mondes", „direcția, țintele mari ale revendicărilor și drumul de ajungere la finalitatea propusă, au fost trasate, cristalizate și enunțate" de N. Bălcescu, la 1 ianuarie 1847, în discursul pe marginea căruia stăruim (p. 11). Analiza documentului — al cărui conținut este reprodus în anexă — este succintă și substanțială. Subliniindu-se apropierile cu literatura socialistă de orientare religioasă, mesianică, a Apusului, este scoasă în evidență credința lui Bălcescu în destinul nației, cultul pentru poporul său, cărora istoricul le dă expresie în fraze de un vibrant patetism (p. 19).

Lansînd *lozinca întreită* a regenerării *naţionale, politice* şi *sociale* a tuturor românilor: *Patrie, frăţie-libertate!*, Bălcescu se ridică peste stadiul *Dreptate, Frăţie!* al societăţii înfiinţate în 1843, proclamînd scopul suprem al revoluţiei: unitatea naţională.

„Ţinta noastră, domnilor — nota istoricul — nu poate fi alta decît *Unitatea Naţională a Românilor.* Unitate mai întăi în idei şi sentimente, care să aducă apoi cu vremea unitatea politică, care să facă din munteni, din moldoveni, din transilvăneni, din bănăţeni [...] să facă un trup, o naţie românească, un stat de şapte milioane de români. La crearea acestei naţionalităţi, la o reformare socială a românilor, bazate pe sfintele principii ale dreptăţii şi egalităţii, trebuie să ţintească toate silinţele noastre. *Românismul* dar e steagul nostru, sub dînsul trebuie să chemăm pe toţi românii" (p. 47).

Crezînd cu fermitate în forţele vii ale poporului, Bălcescu face un vibrant apel către auditorul generos, invitîndu-l a se pregăti pentru „misia" de a ridica naţia română la viaţă liberă şi demnă, de a o repune în drepturile sale istorice. „Nu pregetaţi, domnilor — încheia el — a vă înzestra mintea cu studii solide, iar mai cu seamă a vă înzestra inima cu convicţii puternice" (p. 42).

Întregul conţinut al discursului, aşa cum, pe drept, se remarcă, „prin structura, sa, prin momentul pe care îl defineşte la 1 ianuarie 1847, constituie un manifest politic, un catehism revoluţionar, o armă ideologică în lupta pentru revendicarea drepturilor sociale şi naţionale ale întregului popor român, în ajunul Anului 1848" (p. 28).

Ediţia pe marginea căreia ne-am formulat observaţiile, care a izbutit, atît de bine, să pună în valoare acest important document — căruia, considerăm noi, ar trebui să i se facă o mai largă publicitate — conturează mai viu personalitatea istoricului şi luptătorului Bălcescu, reprezentînd un binemeritat omagiu.

Gh. Platon

G. ZANE: *Industria din România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea (despre stadiile premergătoare industriei mecanizate)*, Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1970, 340 p.

Istoricii şi economiştii care au cercetat situaţia industriei din România în cea de a doua jumătate a secolului trecut, preocupîndu-se, cu precădere, de marea industrie, aflată în plin proces de ascensiune, au neglijat, aproape total, celelalte ramuri aparţinînd industriei mici şi mijlocii. Urmărind înlăturarea acestui gol, distinsul economist G. Zane şi-a consacrat prezenta lucrare studierii formelor necapitaliste şi capitaliste din industria premergătoare maşinismului.

Cele cinci părţi ale lucrării — consacrate industriei casnice ţărăneşti, meseriilor şi producţiei de mărfuri simple, cooperaţiei capitaliste simple, manufacturii şi muncii capitaliste la domiciliu, concurenţei producţiei capitaliste de import şi a marii industrii interne — oferă o interesantă şi preţioasă analiză, în principal, a aspectelor economice şi, tangenţial, a consecinţelor sociale, ale fazelor industriale care au constituit platforma pe care s-a edificat la noi industria mecanizată. În cercetarea fazelor amintite, pornindu-se de la definirea lor teoretică şi delimitarea, cît mai precisă, faţă de aspectele economice apropiate ca structură, autorul a urmărit transformările interne specifice fiecărui stadiu, reliefînd declinul sau dezvoltarea acestora, locul pe care îl ocupă în procesul general al producţiei industriale din epocă, raportul dintre ele, repartiţia geografică. Deosebit de interesante sînt constatările privitoare la situaţia cooperaţiei capitaliste simple (partea a III-a) şi a manufacturilor (partea a IV-a), stadii considerate pînă acum ca aproape inexistente în a doua jumătate a secolului trecut. Industria de fabrică nu este tratată în lucrare